

Universal Declaration of Human Rights - Julia

© 1996 – 2009 The Office of the High Commissioner for Human Rights

This HTML version prepared by the *UDHR in Unicode* project, <http://www.unicode.org/udhr>.

DUNYA' MUME MƆƆƆƆƆƆYA' HAKEƆƆƆƆƆƆ DANTIIGELIKAN

Kúmapabila

K'à mìnà à mà kó dúnya' mànton' bée ká kan ni bòn̄ya ye, àni kó bée ká kan sàriya' la làkika' la, kó ò le be bée ya hòrɔnya' sàbati, kà bée kánya nàsuma' dúnya' sigi' la.

K'à mìnà à mà kó mɔɔɔɔɔɔ hake lɔnbaliya' ni à jàtebáliya' nàna ni syáman ye dúnya kɔɔɔ, minw kà hádamadenw dùsu' kàsi, àni K'à mìnà mà tèle kúra min bɔra, à fɔra kó kúma' mín ká dí mín yé, ò bé ò fɔ, díina' mín ká dí mín yé, ò bé ò ke, kó mɔɔw kà síran jɔɔn já, ò banna, kó fàgantánya júgu banna, ò kùma' kera benkan ye min kera hamamadenw haminankoba ye,

K'à mìnà à mà kó kà mɔɔɔɔɔɔ hake' látanga ní sàriya' sigili' yé sèn kán, yé wájibi yé wálasa mɔɔw kàna wájibiya kà múruti bènkan̄ni' kánma, àni fàngajúgu' kánma,

K'à mìnà à mà à ká kán tériya' yé ke jàmanaw ni jɔɔn ce,

K'à mìnà à mà dúnya' mume sàratikan' ná, Dúnya' Jàmanaw yá tɔ màntonw bée kà à yira kó ù lánin be mɔɔɔɔɔɔ hakeyabaw' la, ù lánin hádamadenya' tá bòn̄ya' ní à lànbe' la, ù lánin be cew ní mùsow kányangɔnmaya' lá hake' lá, ní ù kà nàniya' sìri kà mɔɔɔɔɔɔ yá jɛ sàbati, àni kà nánamaya' kecogo núman' sigi sèn kán hòrɔnya' berebere kɔɔɔ,

K'à mìnà à mà Dúnya' jàmanaw kà à nàniya kó ù bé jen ní Tɔnba yé kà mɔɔɔɔɔɔ hakeyaw látanga à já' mà dúnya' mume kɔɔɔ,

K'à mìnà à mà, ò nàniya núman té sé kà síra' sɔɔ ní benkelenma má ke mɔɔɔɔɔɔ hakeyako ní à hòrɔnyako' kán,

Dúnya' tɔnba' ya jɔɔnlaɔereba' kà í kán' bila kà dunya' mume mɔɔɔɔ hakeyaw dantigelikikan gánsi kà à yira ò nàniya jɔɔman yé fɛen ye, mín ká kán kà kee mànton' ni nàsɔɔn' bɛɛɛ ləjɔni ye, yálasa mɔɔɔɔ kelen kelen bɛɛɛ, àni jɛekulu kelen kelen bɛɛɛ ye nin dantigelikikan' n̄n tó ù hákili' lá, kà ù kàlan' ní lámadamuni' kɔɔɔɔ, kà fɛɛɛ kee dɔɔɔɔn̄n dɔɔɔɔn̄n ù ya húkumu' kɔɔɔɔ, wálima dúnya bɛɛɛ kɔɔɔɔ, kà hakeya ninugu ní hòrɔɔnya ninnugu látàngali' yíriwa, àni kà à kee bɛɛɛ ye sɔɔn ù mà jɔɔá mà, à keera ù ya jàmana kɔɔɔɔɔɔ ye, wálima jàmana gbɛɛɛ min bé ù ya màra' kɔɔɔɔ.

Baabu jɔɔna

Wólo' lá, hádamaden' bée ye hòrɔn ye, bée ká kán lànbe ní hakeyaw Mɔɔ bée ye hákilitigi ye, bée ye hákilima ye ; ò là, ù ká kán kà jɔɔn mína ní bádenya ye.

Báabu 2 nan

Mɔɔ' bée dɔ be kà à lɔn kó í ká kán ní mɔɔɔɔ hakeyaw ní à hòrɔ kófɔn̄n' bée ye nin dantigelikikan' n̄n kɔɔɔ, mɔɔ má bɔ mɔɔ kɛnkerenninya lá, fàragbeko ni fàrafinko te à la, síyawoloma te à ce ni múso má bɔ jɔɔn ná, í be kán mín fɔ, ó té à la, díinako té à lá, hákilila ye mín yé pólitikiko' lá, wálima hákilila gberew, ó te à bɔyɔɔko te à lá, n ye fàgantanden ye wálima n ye fàgamaden ye, ó à la, nàfolotigiya ni bólokolonya te à la, nàmakalako ni hòrɔnyako te à la ; fen o fen be nà ní wólomali' ye mɔɔw ní jɔɔn ce, ò sí te à lá.

O cógoya kelen mà, bɔyɔɔ má bɔ bɔyɔɔ la. I bɔyɔɔ' lànbe' tɔw ce' mà, í ya jàmana' kera jàmana' yeremahòrɔnyanin ye, à ke jàmana ye mín be jàmana gberɛ ya màra kɔɔɔ, wálima à be à yerɛ bólo jàmana gberɛ ya húkumu' kɔɔɔ, wólomali sí te ke kà lá ò kán.

Báabu 3 nan

Mɔɔ' kera cogo ó cogo, à ká kán ní nánamaya' ye, à ká kán ní hòrɔnya' ye, à ká kán ní lákandali' ye.

Báabu 4 nan

Mɔɔɔ sɪ te sɛ kà mɪna kà í kɛ jɔn ye wálɪma kà í kɛ bólokɔnɔmɔɔ ye, jɔnya' bánna, jɔnféere' bánna sàriya' la.

Báabu 5 nan

A mán kán mɔɔɔ sɪ ye jàngáta, wálɪma kà làjába, wálɪma kà à ní tɔɔ, níjuguya' dānmátɛmɛ' fɛ, fɔ kà à lèebu.

Báabu 6 nan

Bɛɛ ká kán ní lànbe' ye sàriya' lá, à kera yɔɔ ó yɔɔ ye.

Báabu 7 nan

Bɛɛ ká kán sàriya' lá, àyiwa bɛɛ ká kán ní sàriya' ya làtangali' ye kà à sɔ à má kɛ wólomali ye. Bɛɛ ká kán ní kɔsɛmɛ ye sàriya' là kà i yɛɛ tanga bɔ wólomali' sugu ó sugu mà, mín be dāntigɛlikan' nɪn sɔsɔ, àni mín be se kà nà ní à sɔsɔli' ye.

Báabu 8 nan

A be ben mɔɔɔ bɛɛ ye cɛn yɛɛ l, í ye í ya jàmana' sàriyasɔ' màgbɛ sàriya' mín jásininin be ò kóɔa' mà, kà i lákisi kà bɔ wálew mà, mínw be jàmana sàriyaw sɔsɔ.

Báabu 9 nan

A mán kán mɔɔɔ sɪ ye mɪna, wálɪma kà dòn kàsɔ' la, wálɪma kà à gbɛn kà bɔ à fàsɔ' la, kà à sɔɔ kùn te à la.

Báabu 10 nan

A ká kán mɔɔɔ' bɛɛ ye, bɛɛ fána ká kán ò lá, ni bèn kera i kán, i ya kiti tigɛ námara te min na, bɛɛ ja'na, tìribinali la, mín be à yɛɛ sàgo' la, ká kán mín na fána, tìribináli' mín bena jó dí à mà kà à ya hákɛ lɔ à ye, wálɪma kà jàlaki' bèn à kán cɛn' yɛɛ la, ni à jó te à la.

Báabu 11 nan

1. Ní mɪnaliko lára mɔɔɔ ó mɔɔɔ kùn, à te se kà mɪna ábada, fɔ ní kíti kà à yira tìribináli' la, kà à sɔɔ áwoka kà à láfàsa, kó àlɛ nɔ' lò làkíka' la.

2. Mɔɔɔ sɪ te se kà mɪna kó la, kó' mín ketuma' kà à sɔɔ kójugu te i ya jàmana' kɔnɔ, wálɪma dúnya' sàriya' la. Mɔɔɔ' be kó' kɛ tuma' mín na fána, à ni nāngíli' mín ká kán, ò wágati' la, fóyi te se kà fàra ò kán kɔ' fɛ.

Báabu 12 nan

A te ben mɔɔɔ sɪ ye i sèn' dòn mɔɔɔ gbɛɛ ya nánamaya' kópaw la, à ya sókɔnɔ kópaw la, àni kà à ya bàtakiw kɔnɔna gundow la, kà à sɔɔ jɔnjɔn te à lá ; wálɪma kà mɔɔɔ' lèebu, kà à tɔɔɔ' cɛn. Sàriya' ká kán kà lɔ bɛɛ kɔ kɔɔ kà i látanga kà bɔ ò kó sùguya' mà.

Báabu 13 nan

1. Kà tágama jàmana' kɔnɔ, yɔɔ ó yɔɔ ká dí i ye, jàmana' yɔɔ' mín ká dí i ye, kà sìgi yèn fána, o benna bɛɛ ye.

2. Kà bɔ i fàsɔ' la à ká dí cógo' mín, kà sègi à ká dí i ye cógo' mín, ò benna bɛɛ ye.

Báabu 14 nan

1. nānimabori' já, mín ye kà siran i ní' já kà i yɛɛ jini, à be ben bɛɛ ye ye dògotu jini, kà jàmana gbɛɛ jini, kà i kàlifa' sìgi yèn, wà jàmana sɪ te se kà bàn i la kà i gbɛn.

2. Kà kójugu' ke sàriya' ká kán kà i nɔ' mìn mìn na, wálima mìn dúnya' sàriyaba' sɔsɔ, kó i be bòli kà tága i kàlifa jàmana gberɛ la, ò kó tɛ.

Báabu 15 nan

1. Mɔɔ' kera cógo ó cógo, à ká kán ni jàmana' dɔ jàmanadénnya ye.
2. Mɔɔ si ya jàmanadénnya' te se kà bɔsi i la kà à sɔɔ kùn jɔnjɔn te à wà mɔɔ si te se kà mɔɔ si bàli kà bɔ jàmana' dɔ jàmanadénnya' la kà dòn dɔgberɛ tá la.

Báabu 16 nan

1. Cɛ' ni mùso' fɛn ó fɛn séra bálíkuya' mà, à be bɛn i ye fúru kɛ, kà kɛ ; lónanya ní dɔ̀gulénnya te ò la, díinako te ò la. Cɛ ni mùso bɛɛ ká kán sàriya' la, fúru' sìrili' la, celasígi' kɔɔ, àni fúrusa' tá fànfɛla' la.
2. Fúru' te sé kà sìri ní à má kɛ ni fúrunɔɔn' fila ya jɛn' ye.
3. Dénbaya dénbayaw kɛnin ɔɔɔn kán, ò le ye sìgida' ni màrada' jù' ye, wà à ká kán sìgida' ni fànga' ye ù lákanda.

Báabu 17 nan

1. Mɔɔ kélɛn, wálima jekúlu', bɛɛ ká kán ni táya' ye, bɛɛ tá ye i tá ye.
2. Mɔɔ dɔ mán kán kà bèn dɔ kán kà à tá bɔsi à la fàniya' kán.

Báabu 18 nan

Míiriya' mìn ká dí i ye, i hákili' kà fɛn' mìn mìn, díina' mìn ká dí i ye, bɛnna bɛɛ ye ; ò kɔɔ' ye kó ni i be à fɛ kà bɔ díina' dɔ la kà dòn dɔgbe la, ò be i mà ; kà díina' fàlɛn, ò be i mà ; àyiwa bɛɛ be se kà i ya sɛli' ni ya díina' kɛ i kélɛn, wálima jàma' la, sùtara la wálima kɛnɛ' kán, à kera kàlanni' tá síra' ye, wálima bàto' tá síra', wálima sɛli.

Báabu 19 nan

Hákilila' mìn ká dí mɔɔ' mìn ye, ò bɛnna i ye, à fɔli' kɛnɛ' kán, ò dàgara ye. O kɔɔ' ye kó mɔɔ si te se kà mɔɔ tɔɔɔ à hákilila' kánma, mɔɔ se kà mɔɔ' bàli kà kùnnafóniw gánsi yɔɔ' mìn ká dí i ye, jàmana' mìn ká dí i ye.

Báabu 20 nan

1. Kà ɔɔɔn lájɛn ɔɔɔnye bolo mà, wálima kà tɔn' sìgi, ò dàgara mɔɔ' bɛɛ ye.
2. A te se kà wájibiya mɔɔ si kán, kó i ye kɛ tɔn dɔ tɔnden ye kà à sɔɔ à mán dí i ye.

Báabu 21 nan

1. A be bɛn bɛɛ ye i sɛn' dòn i fàso' kójaw jánaboli' la, à kera yɛɛbakun' ye wálima i kà i wàsa' dòn mɔɔ gberɛ la, i yɛɛ kà mɔɔ' mìn sùgandi i yɛɛ mà.
2. Kà lɔyɔɔ' sɔɔ i fàso' fòrobabáaraw la, ò be bɛn mɔɔ bɛɛ ye, wà bɛɛ ká kán à la.
3. Jàma' nàniya' le ye màrabólo' ya fànga' jù' ye ; jàma' be ò ɲ lánkɛnemaya kàlafili' sɛn' fɛ, ni' ò ye wóte' ye, námara te mìn na. O kàlafili' ká kán kà kɛ tuma ni tuma, bɛɛ ye wóte cógo kélɛn na, gùndo la wálima cógo la, bɛɛ be i yɛɛ le nàniya' yira.

Báabu 22 nan

Sigidénnya' húkumu' kɔɔ, bɛɛ ká kán ni i fàso' màrabólo' ni dúnya' tɔ dɛmɛ' ye, i ya dúnyalatige' gbɛɛyaw la ; bɛɛ ká kán ni nàfasɔɔ hákeya' ye, àni mɔɔya' hákeya', àni lɔnko' ni séko' hákeya' mìn be í lánbe' kɔɔta, kà í ya hádamadenya' sàbati.

Báabu 23 nan

1. Bɛɛ ká kán ni báara' ye, báara' mín kà dí à ye, bèn te kɛ à kán báara' mín na ; bɛɛ ká kán kà látànga báarasɔɔɔbaliya' fána mà
2. Mɔɔɔ' ni mɔɔɔ' mín ya báara' ye kélen ye, òlugu ká kán ni sàra kélen ye, wólomali te mín na.
3. Báarakela' bɛɛ ká kán ni sàra ye, mín be ben à ya báara' kíima' mà, mín be à màko' jà, mín be à tó à ni à ya dénbaya' be bálo ù háke' la, bònnya' kɔɔɔ ; kà sínɔɔnasigi' fána jàte' mìnna ò la n'á be ben.
4. A be ben bɛɛ ye sendika sigi, wálima kà dòn sendika' la, yálasa kà i yere látànga.

Báabu 24 nan

Bɛɛ ká kán ni làganfiya' ni dàamu' ye : ò be à yira ko dàn ká kán kà ye báara' kùntaga' la, báarakela ká kán kà baara' bìla tuma ni tuma.

Báabu 25 nan

1. Bɛɛ ká kán ni jánamaya' dàamu' ye, mín be à tó à ni à ya bálo', ù fɛɛɔɔɔ, ù siyɔɔɔ', ù fúrakeli', àni jánamaya' làganfiyalan' be nɔɔɔya cógo' mín ; báarakela' ká kán ni màrabólo' ya demɛ' ye ní ya báara' cenna, ní jànkáro' kà lásigi, ní lùjura kà à sɔɔɔ, ní à kɛ firiyatɔ ye, ni kɔɔɔ' nàna kà à dese, wálima gbeleya' fen ó fen kà à sɔɔɔ, mín be à kɛ deseɔɔɔɔɔɔ ye kà à sɔɔɔ à yere nɔ te.
2. Mùsow ya kɔɔɔmaya' ni dénw ya dénmisenya' ká kán ní demɛ mágben kerɛnkerennin ye. A kera fúrukɔɔɔɔɔɔ ye, wálima à kera fúrukɔɔɔɔɔɔ ye, dén' bɛɛ ká kán ni tàngali' ye.

Báabu 26 nan

1. Bɛɛ ká kán ni kàlan' ye. Sàra mán kán kà bɔ ò kàlan' nà, i n'áfɔ kàlan' dùgumála' fó kà tága sé sépe' mà, wálà bèpes' la. Kà tága sé mà, ò ye wájibi ye. Tekinikikálan' ni báarakalan' ká kán kà kɛ fɛ lɔkɔɔnɔn ye ; sánfekalan' ká kán kà nɔɔɔya bɛɛ mà, bɛɛ ká kán kà kánya' à la.
2. Kàlan' làpíní' ká kán kà kɛ kà mɔɔɔ' ya hádamadenya' fá, àni mɔɔɔya' hákew ni à hɔɔɔnya' lásàbati. A ká kán kà nɔɔɔnfaamuya nɔɔɔnɔnya' sàbati mɔɔɔw ni nɔɔɔn ɔɔ, kà tériya' sàbati jàmanaw síyaw ni díinaw ni nɔɔɔn ɔɔ, àni kà dúnya' tɔnba' demɛ jásuma' la dúnya' kɔɔɔ.
3. Dén' ládamu cógo ni à ya kàlan' sífaya' sùgandili' ye fàɔɔ ni bámuso' tá lè ye fɔlɔ.

Báabu 27 nan

1. A be ben bɛɛ ye i sèn' dòn, à ká dí i ye cógo' mín na, i ya jàmalájekow ni jánagbew la, kà dàamu' sɔɔɔ sékow la, àni kà i nìyɔɔɔ' kɛ lɔnkow yíriwali' la, kà ù nàfa' sɔɔɔ.
2. Fen ó fen bɔra lɔnkow ni sékow ni másalaw kɔɔɔ, ní à bɛna kɛ báasi mɔɔɔw mà, à kera ù bólofen cenni ye wálà kùnmasúuli, bɛɛ ká kán ni làtangali ye òlugu mà.

Báabu 28 nan

Dàntigelikan' nɔɔɔ hákeyaw ni hɔɔɔnya' sàbatíli' sigida' la, jàmana' kɔɔɔ, àni dúnya' mùmɛ kɔɔɔ, bɛɛ ká kán ní ò ye.

Báabu 29 nan

1. Sigida' ya háke' ye mɔɔɔ kélen kélen bɛɛ kùnkɔ ye, k'á lá à kán ní sigida' te, i ya mɔɔɔya' te dáfa.
2. Dàn sí te mɔɔɔ' ya hákeyaw' ni à ya yeremabíla' la, fó à dɔ be kà i kɔɔɔsi à kana mɔɔɔ gberɛ tɔɔɔ, à ye i jànto mɔɔɔ gberɛ ya hákeyaw la, àni jógɔɔnumanya' ni jàli' ni jàma' làganfiya' kánma, bɛɛkanya' kɔɔɔ.
3. O hákeyaw ni n-tá-ye-n-yere-ye' te ben cógo sí la, ní ù be Dúnya' tɔnba' ya sàriyaw sɔɔɔ.

Báabu 30 nan

Yɔɔ sɪ te dɔ̀ntigelikan' nɪn kɔɔɔ, nɪ fɔ̀nga, wɔ̀lima jɔ̀makúlu, wɔ̀lima mɔ̀ gbansan be sé kà mɪrɪya gberɛ bɔ̀ ò kɔɔɔ kà nà nɪ ków ye
wɔ̀lima wáleyaw ye, minw bena nɪ dɔ̀ntigelikan' nɪn hákew nɪ à hɔ̀ɔnya' bènnɪ' ye.
